

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

Hely

Személy

78 (064.5)

"1959"

Szviridov — Farkas — Purcell

Három zenei bemutató

Szerző: *Asztalos Sándor*

*Magyar Nemzet
1959. nov. 6.*

Az Állami Hangversenyzenekar és a Budapesti Kórus keddi esti hangversenye szépek, nagyok és ünneplésnek ígérkezett. G. Sz. Szviridovot a magyar közönség eddig nem ismerte. Nem tudtuk róla, hogy 1915-ben született, hogy Sosztakovics mesteriskolája nevelte, és hogy Mahler, Sztravinszkij és Sosztakovics hatása alatt jutott el egyéninek talán nem nevezhető, de mindenléppen megnyerő és egyszerű stílusához. Ezeket nem nagyon tudtuk, de Szergej Jeszenyin költészetét, tájpoézisének sajátos melankóliáját, tragikus sorsát, ellentmondásokban bővelkedő művészetének szépségeit már rég ismerjük és szeretjük. A gyöngédien remegő őszi párák, az orosz falu, az orosz táj képeinek és illatainak poétája ő, akiben sok van Burns tisztaságából, Apollinaire érzékeny tétováságából. De erő is van benne. Történelem és forradalom zúg át lebegő ritmusain és lebegő képein.

Szviridov Jeszenyin kantátája ennek a különös, kedves és tragikus költőnek állít emléket. Várakozásunk tehát már eleve előlegezte a szimpátiát Szviridov művének. Nehéz dolog ez az előlegezés. Legalább annyira jó, mint amennyire rossz. Valamit már jóelőre, még a mű elhangzása előtt számonkérünk a szerzőn: saját ismeretanyagunkat, saját elképzelésünket. Ami a Jeszenyin-képet illeti, Szviridov nem marad adósunk Jeszenyin verseinek hangulatát, a költő zenei, arcképet igyekezett megformálni, felidézni. Mind a zenekar, mind a kórus, mind pedig a tenorszólo felidézte a legfontosabbat. Azt a légkört, amely Gliinka, Muszorgszkij, Rimszkij-Korszakov, Ljadov és Jeszenyin művében közös. Bartha Alfonz énekének szépsége és bensőségessége nagy segítségünkre volt abban, hogy a kantátát mélysegesen lírai világa, Jeszenyin világa közeljuttott a befogadásra amúgy is kész szívünkhöz.

Nagy művet vártunk: itt volt a baj. Hiányérzetünk oka nem Szviridov művében, őszinteségében és hangvételében, hanem előrevetített várakozásunkban keresendő.

Majdnem ugyanígy jártunk Farkas Ferenc „Cantus Pannonicus”-ával is. Janus Pannonius költészete annyi lehetőséget kínál, hogy a végén bármit is mond a zeneszerző, a mű alatta marad a lehetőségeknek. Aztán valami más probléma is van. Ha valakinek megvan a tehetsége, mesterségbeli tudása a magyar reneszánsz világhírű költőjének világához, akkor

Farkas Ferencnek igazán minden adottsága megvan. Eszközeivel úgy bánik, ahogy akar, egyik leginvenciózusabb zeneszerzőnk, ízlése, műveltsége és elsődleges muzikáltsága minden műfajban és formában megnyilatkozik. Menjünk még tovább: Farkas Ferenc Respighi-tanítvány is volt, az olasz reneszánsz légkörét is magába szívta. Természetes tehát, hogy most azt a bizonyos érett és nagy művet vártuk tőle, amihez minden adottsága megvan.

A Cantus Pannonicus igen jó mű. Az előadás helyenként bosszantóan gyöngy volt. A Búcsú Váradtól című harmadik tétel ritmikája például úgy zötyögött, mint egy öreg varrógép, elveszett a virtuóz csilllogás, elveszték a partitúra sziporkázó ötletei. Más bajok is voltak, de még így is meg tudtuk állapítani, hogy egy igen jó művel lettünk gazdagabbak. (Biztos, hogy a Cantus Pannonicus a világ bármelyik hangversenytermében sikert fog aratni.) Az ízlés választékossága, az eszközök felhasználásának humánus modernsége, a mondanivaló anyagának tisztasága (például a Mandulafa-tétel; a szoprán-szólot László Margit énekelte, nagyon szépen és tisztán) s a záró rész őszinte és szenvedélyes békevágya csak a legnagyobb elismerést érdemli.

De hát akkor mi hiányzott? Elég nehéz megfogalmazni. A latin szöveg ohatatlanul meghüvösíti az érzések és indulatok melegét. Ez így nem igaz — mondhatják a Cantus Pannonicus védelmezői. Félig igazuk is van. Mert nem a latin szöveggel van a baj. Janus Pannonius életfeli latinsága, lírai közvetlensége kétségtelenül áttört a XV. század költői gyakorlatának sokszor nagyon is „formalista” szárazságát. Ennek ellenére sok helyen a gondolkodás éles, gúnyolódó, úgynevezett spekulatív vagy logikai vonásai — a valóban hűvös részekről nem is beszélve — feszültséget teremtenek a zenében való gondolkodás és a ráció között. Farkas Ferenc versválogatása hibátlan, de ez a feszültség azért érzékelhető. Valahogy az egész műre rányomja a bélyegét. A részletek szépek s az egész mégis hűvösebb, visszatartottabb és hervadtabb, mint amilyen lehetne. Mint amilyen Farkas Ferenc képességeiből és a maga választotta csodálatos anyag természetéből futotta volna. Nem a csinnadrattát hiányoljuk (jó, hogy kezd végre el-tűnni!), nem a rezek és ütök vakolatrepesztő álpátosát kérjük számon, hanem az „érzékibb”, életteljesebb muzikálást. Még pontosabban: Farkas Ferencet kérjük számon Farkas Ferencen. Lehet, sőt biztos, hogy hiányérzetünk ötven százaléka a jó szándékú, de pontatlan és meglehetősen neutrális előadásnak köszönhető.

Henry Purcell, a legnagyobb és majdnem egyetlen angol zeneszerző háromszáz esztendővel ezelőtt született. Is-

tentelenül hosszúra nyúlt ez a hangverseny, de a Dido és Aeneas bemutatása mindenképpen dicséretet érdemel. Rádiónk kétszer is közvetítette Purcell operáját az elmúlt néhány hónap alatt, sajnos, kitűnő angol előadásban, ami, úgy látszik, elkapta fülünket. Főújságot volna hosszasan magyarázni, miért nagy, miért szép ez a tiszta muzika. Azt viszont nem lehet elhallgatni, hogy az előadás elég közepes volt. Épp eleget dicsértük már Forrai Miklóst, hogy egyszer rosszat is mond-hassunk rá. Bizonytalan tempók, széthulló részletek nem eredményezhetnek jó előadást. Akadt néhány igen szép rész, sőt nagyon szép pillanatok is voltak, de az egész előadás egy kissé éretlennek, hevenyszettnek hatott. A pontatlanság a romantikusoknál is zavarja az embert, de nem annyira bosszantó, mint a klasszikusoknál, különösen a kamaramuzsikálás tisztaságát és hibátlanágát igénylő preklasszikusoknál.

Dido szolamát a gyönyörű hangú és nagyon tehetséges Komlóssy Erzsébet énekelte őszinte és mély átéléssel. De mintha rá is ráragadt volna az egész előadás lelki és konstrukciós bizonytalansága. Sem hangjának szépsége, sem muzikáltsága nem tudott felszabadulni az indulás elfogódottsága alól. Talán csak a végén, Dido megrendítő búcsújánál. Bartha Alfonz is szépen énekelt, bár a meglehetősen nehéz recitativókat nem tudta kellő érzelmi-dramái anyaggal megtölteni. Ki kell emelnünk ismét László Margitot, aztán a két „boszorkányt”, Röt Mártát és Horváth Editet. Nehéz duettjük hibátlan volt. Barlay Zsuzsa szép hangja, Németh Anna „varázslónője”, Nádas Tibor „Jupiter” és Kishegyi Árpád „tengerésze” egészítette ki a szólisták sorát.

Jó volna, ha még egyszer hallhatnánk ezt a remekművet. Akkor már biztosan nem kéne rosszindulatúnak tűnő megjegyzéseket fűzni az előadáshoz.

Asztalos Sándor